

A nevelésfejlesztési koncepció megvalósulása Tökölön

A büntetésvégrehajtási nevelés elméleti és gyakorlati tapasztalatainak elemzése, a végrehajtás feltételrendszerének áttekintése nyomán elkészült a nevelés fejlesztésének hosszabb távra szóló koncepciója, s annak középtávú megvalósítási programja. A dokumentum az elítéltek nevelésének minden lényeges eleméről szól, és a benne felvázolt cél- és feladatrendszer a fiatalok számára is érvényes.

Arra azonban nem vállalkozhatott a koncepció, hogy az egyes elítéltecsoporthoz, illetőleg büntetésvégrehajtási intézettípusok jellegzetességeihez mérten részletes helyzetelemzést és feladatmeghatározást adjon. Ezt a munkát az intézetekben kellett elvégezni. Az alábbi írásban a nevelési koncepciónak a fiatalok elítélteknél érvényesíthető sajátosságát elemezzük.

A nevelés feltételrendszere

A jogszabályi előírások a fiatalok elítélteket illetően fokozottan hangsúlyozzák a nevelés szerepét. Már a Btk. is abban jelöli meg a fiatalokkal szemben alkalmazott büntetés vagy intézkedés célját, hogy „a fiatalok helyes irányban fejlődjenek, és a társadalom hasznos tagjává váljanak.”

A szabadságvesztés-büntetés végrehajtásával kapcsolatos külön rendelkezések is ezt erősítik meg. „A szabadságvesztés végrehajtása során különös gondot kell fordítani a fiatalok nevelésére, oktatására, személyiségének fejlesztésére és testi fejlődésére.” (1979. évi 11. sz. tvr. 48 §. [2] bek.) A végrehajtásra vonatkozó előírások megkülönböztetetten foglalkoznak a fiatalok elítéltek körében alkalmazandó eltérésekkel. Korszerű, előremutató jogszabályok alapozzák tehát meg a fiatalok életkori sajátosságaiból adódó speciális követelményeket.

Az elítéltek elhelyezési feltételei a fiatalok esetében sajátosan alakultak. Az intézet létesítések — mintegy 20 évvel ezelőtt — a korábban más célra épített barakkszerű épületeket kellett felújítani és alkalmassá tenni a fiatalok elhelyezésére. Az épületek már abban az időszakban is korszerűtlenek voltak, nélkülözték a kulturált elhelyezéshez szükséges komfortot. A fiatalok elítéltek alacsony létszáma miatt mégis sikerült viszonylag kényelmes, áttekinthető — részben még a szabad idő eltöltését, a munkára nevelést is szolgáló — körleteket kialakítani.

Az 1970-es évek elejére jelentősen megnövekedett az elítéltek létszáma, és az 1966. évi 21. sz. tvr. magasabb követelményeket támasztott a végrehajtás feltételei tekintetében. Ekkor új körletek és iskola épült, mely körülbelül 10 éven át biztosította a fiatalok elítéltek megfelelő elhelyezését.

Az elmúlt 3 évben bekövetkezett létszámnövekedés miatt jelenleg az intézet súlyos elhelyezési gondokkal küzd. A tíz éve épített körleteken az eredeti befoga-

dóképesség másfélszeresét kell elhelyeznünk. A régi épületekben még nagyobb a zsúfoltság. A fiatalok lányok ezért átmenetileg Pálhalmán töltik büntetésüket. Ugyanakkor az intézet működtetésében nélkülözhetetlenül szükséges felnőtt elítéltek elhelyezését is biztosítani kell.

Az elhelyezési feltételek javítása érdekében új, modern, 400 férőhelyes, a nevelési feladatokhoz is jó körülményeket nyújtó körlet építése kezdődött meg központi döntés alapján. Használatba vételének várható ideje 1985 vége. Ekkortól reméljük elhelyezési gondjaink enyhülését. A fiatalok elítéltek száma az előrejelzések szerint tovább nő, ezért a teljes megoldás csak hosszabb távon képzelhető el.

A nevelés személyi feltételei az elmúlt években az erőteljes létszámnövekedés miatt rosszabbodtak, annak ellenére, hogy a büntetésvégrehajtás vezetése törekedett arra, hogy a fiatalok elítéltek hatékonyabb, differenciáltabb nevelése érdekében egy nevelőre kevesebb elítélt jusson, mint a felnőtteknél, s ugyancsak itt jött létre az első pszichológiai laboratórium.

Az elítéltek számának erőteljes növekedése következtében az egy nevelőre jutó elítéltlétszám a korábbinak mintegy kétszeresére (80—100 fogvatartottra) emelkedett. Ezáltal a nevelésben alkalmazott eljárások, módszerek a csoportos formák felé tolódtak el. Egyéni foglalkozásokra alig van mód, az elítéltet alaposan nem lehet megismerni. A nevelők adminisztrációs munkaterhe sajnálatos módon megnőtt.

A belső őrség az elmúlt két évben a nevelési szolgálat szervezetébe került. A követelménytámasztás egységessége javult, de a zsúfoltság miatt nehezebbé vált a rend, a fegyelem fenntartása.

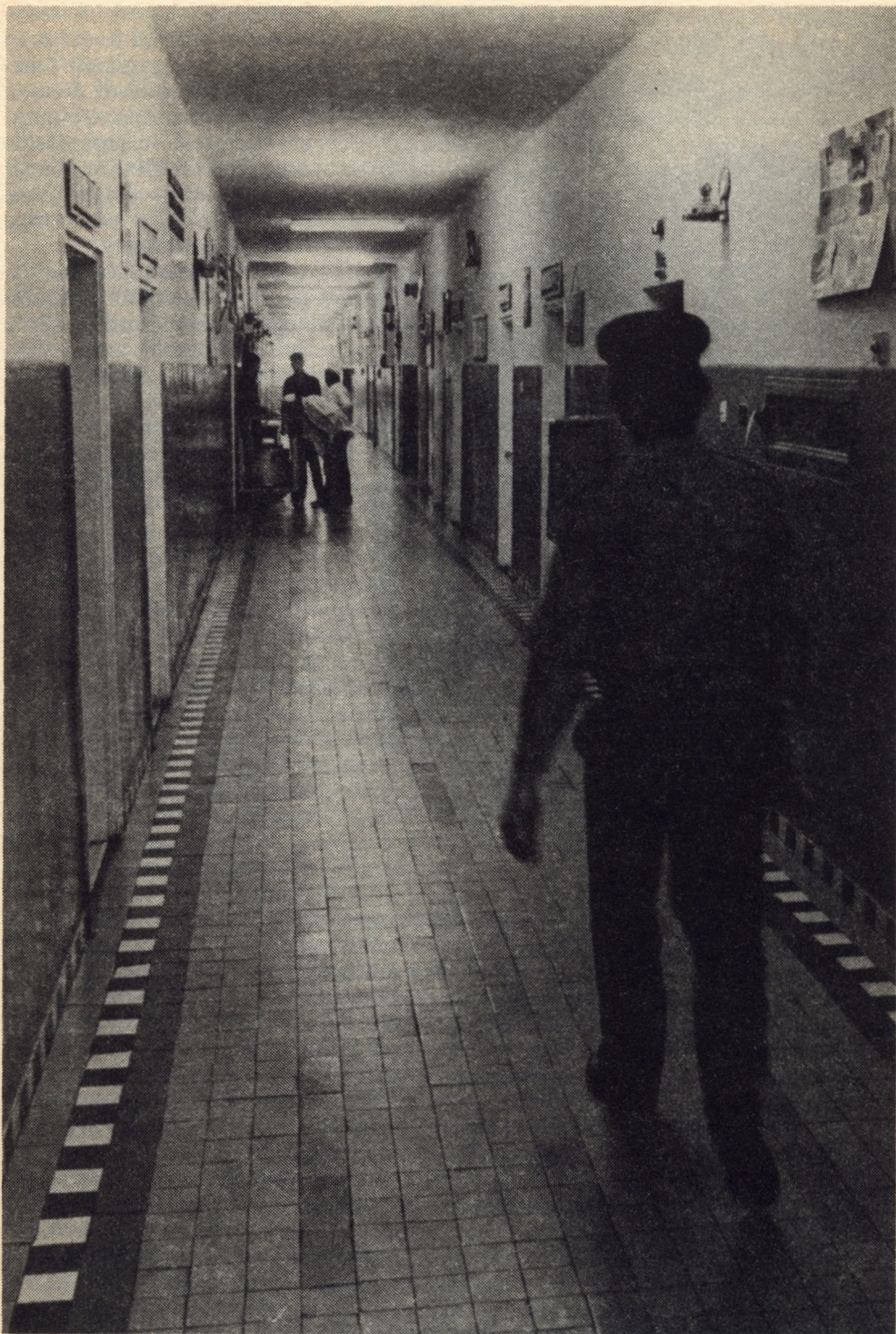
A fiatalokukra vonatkozó jogi szabályozás az őrzéssel szemben sajátos követelményeket támaszt. Az intézet külső őrzését korszerű technikai jelzőrendszer segíti. Ennek a technikának a kiszolgálása az őrzés hagyományos módszereitől eltérő szolgálatellátást feltételez, képzettebb őr állományt igényel.

Sajátos külső őrzési feladatot jelent a Központi Kórházból külső polgári gyógyintézetbe kihelyezett elítéltek őrzése és felügyelete is. A szállítások, előállítások biztosítása, a Központi Kórház védelme, a belső mozgatás, kísérés olyan feladatok, melyeket a külső őrség tartósan nem képes ellátni, ezért gyakran válik szükségessé a körleteken szolgálatot teljesítő felügyelők, esetenként munkálatók igénybevétele, így viszont a körletek és a munkahelyek belső biztonságára szenved csorbát.

A fiatalok elítéltek foglalkoztatása szempontjából jelentős lökést adott a tíz évvel ezelőtt kialakított vállalati szervezet. Noha a foglalkoztatás dinamikusan fejlődött, a munkahelyek számának gyarapítása elmaradt az elítéltek létszámának növekedése mögött. A megoldás érdekében tett helyi intézkedések, például a műszakszám növelése mellett jelentős központi támogatást kaptunk, s így 1984 végére csaknem teljessé vált a foglalkoztatás. A meglévő és kialakulóban levő munkálatos rendszere, a munkák sokfélesége és műszaki színvonala alkalmas arra, hogy az elítéltek nevelésének nélkülözhetetlen eleme legyen. A csökkent munkaképességű elítéltek foglalkoztatása sajnos még mindig megoldatlan.

Hozzá kell tennünk, hogy a fiatalok elítéltek munkálatása sem mentes azoktól az ellentmondásoktól, amelyek a nevelés szempontjából az elítéltek foglalkoztatását általában jellemzik. Sőt egyes ellentmondások még élesebbek, mint a felnőtt elítélteknél. A fiatalok elítéltek között 90%-os a szakképzetlenek aránya. Többségük nem végzett még folyamatos és rendszeres munkát. Életkori sajátosságaik miatt nehezebben illeszkednek be az üzemek rendjébe, gyakrabban helyezkednek szembe a követelményekkel.

Munkaképességük alacsony szintű, érdeklődési körük szűk, ezért a munkába állítást megelőző orvosi és munkapszichológiai vizsgálatok nálunk nagyobb je-

Ebédosztás a körleten

Hegesztők a csőgyártóüzemben

lentősséggel bírnak. A munkáltatás profilja kedvezően alakult, a megszerzett szakismeretet a szabad életben is hasznosíthatják. A munkavégzéssel kapcsolatos anyagi és erkölcsi ösztönzés — a felnőtt elitéltekéhez hasonlóan — azonban még nem elég hatékony.

Intézetünk szervezeti tagoltsága eltér más büntetés-végrehajtási intézetekétől. A hagyományos szakszolgálatok szerinti felépítés esetenként nehezítette az egységes követelményrendszeren alapuló nevelői hatásrendszer érvényesülését. Ehhez kedvezőbb lehetőséget teremtett a belső őrség bevonása a nevelési szervezetbe.

Két irányban indult meg a fejlődés. A körleteken belül egységesebbé váltak a követelmények, s az intézeti nevelés folyamatának egésze is összehangoltabb lett. A jelzett folyamatok erősítéséhez, a tudatosság fokozásához, a struktúra további korrekciójához szükség van az elitéltek öntevékeny szervezeteire.

Jelenlegi gyakorlatunkban az öntevékeny szervezetekben rejlő nevelési lehetőségeket nem aknáztuk ki eléggé. Ez egyrészt azzal magyarázható, hogy az öntevékeny szervezetek irányítása, működtetése többleterőfeszítést, többletfigyelmet igényel a nevelőtől és egyúttal kockázattal is jár. Másrészt még elméletileg sem dolgoztuk ki az intézeti nevelés egészébe beépülő öntevékeny szervezeti rendszernek a fiatalokú elitéltek körében alkalmazható modelljét.

Az állami és társadalmi szervek közreműködése a fiatalokúak nevelésében gazdagabb, mint a felnőttkorúaknál. Formái, módszerei azonban még nem kiforrottak, hatékonyságuk eltérő. A nevelés hatásrendszerébe szervesen beépül a büntetés-végrehajtási bíró, illetve ügyész tevékenysége. Hivatásos és társadalmi pártfogók széles körével tartunk állandó munkakapcsolatot. Kezd rendszeressé válni a pártfogók szervezet találkozása a büntetésüket töltő fiatalokúakkal és nevelőikkel. Ez a kapcsolat szorosabb a tanácsai, mint a bírósági pártfogókkal. Erősíteni kell az együttműködést mindkét apparátussal, mert az ítéletek kevés információt adnak a neveléshez, a környezettanulmányokat és a szakértői véleményeket is esetlegesen kapjuk meg.

Az elitéltek általános iskolai és szakirányú képzésében érintett intézményekkel is összefogunk annak érdekében, hogy az elitéltek létszámához, összetételéhez

hez jobban igazodó szervezeti formákat találjunk. Célunk, hogy az iskolán kívüli nevelés, a közművelődés terén több intézményt tudjunk bekapcsolni a munkába, mint eddig.

A szabaduló fiatalok munkába állásának segítése érdekében több munkaadóval szerződéses kapcsolatot létesítettünk. Ezeket a kapcsolatokat folyamatosan ápolni kell, biztosítva a kölcsönös tájékoztatást, a változásokhoz való gyors, rugalmas alkalmazkodást. Sajnos nincs szervezett, megbízható visszajelzés az elítéltek szabadulás utáni életéről, beilleszkedésük sikeréről, kudarcáról, a visszaesés mértékéről és okairól.

A büntetésvégrehajtási tevékenységet jellemző ellentmondások a fiatalok elítélteknél ugyanúgy érvényesülnek, mint ahogy azt a koncepció kifejti. A tettel, a bűncselekménnyel arányos büntetés és a személyiségre irányuló végrehajtás, nevelés ellentmondása a fiatalok arányos differenciáltabb bírósági megítélése következtében nem olyan éles, mint a felnőtt elítélteknél.

A negatív hatás tovább mérsékelhető a nevelés tárgyi és személyi feltételeinek javításával, a módszertani felkészültség fejlesztésével, vagyis azzal, ha a belső követelményrendszer közelítjük a társadalmi együttélésnek a szabad életben elfogadott normáihoz. Az intézet totális jellegéből következő hatásokat pedig el- lentsúlyozni lehet a fiatalok életkori sajátosságait is figyelembe vevő úgynevezett kompenzáló pedagógiai és pszichológiai módszerek tudatos alkalmazásával.

A büntetésvégrehajtási nevelés elméleti, módszertani alapjai a fiatalok és a felnőttkorú elítéltek nevelési tapasztalatainak általánosításával egységesen fogalmazhatók meg, azzal az eltéréssel, hogy a fiatalok nevelésére megkülönböztetett figyelmet és energiát kell fordítani.

A nevelés fogalma és tartalma tekintetében a koncepcióban kifejtett ismeretek egyaránt érvényesek a felnőttkorú és a fiatalok nevelésében azzal a kiegészítéssel, hogy a fiataloknál fokozott gondot kell fordítani a még be nem fejeződött szocializációs folyamat helyes irányba terelésére. A fiataloknál a büntetésvégrehajtás bizonyos értelemben átveszi a család funkcióit a büntetés letöltésének időszakában, mivel saját egzisztenciájával nem rendelkező, „társadalmilag értelem”, nem önálló személyekről van szó.

A nevelés alapelvei azonosak a felnőttkorúakéval, de az egyéniesítés elvének érvényesítése a fiataloknál magában kell hogy foglalja az életkori sajátosságok fokozott figyelembevételét. A fiatalok esetében nehezítő körülmény, hogy halmozottan hátrányos környezetből kerülnek ki, és olyan kritikus, nehéz életrészt kell eltölteniük a bv. intézetben, amely még a stabil, integrált személyiséget is komolyan próbára teszi.

A fiatalok összetétele kevésbé heterogén, mint a felnőtteké, színvonaluk azonban csökkenő tendenciát mutat. A fiatalok nevelésének programja szerényebb, szűkebb, mint az általános pedagógiáé. A fiatalok elítéltek intézeti nevelése sem képes magára vállalni a családi és iskolai nevelés, a szakképzés, a szocializációs folyamat minden funkcióját. A szűkebb program megvalósítása érdekében ugyanakkor többre törekszik, mint a felnőttok intézetei.

A nevelés módszerei között helyt kapnak mindazok, amelyek a felnőtt elítéltek nevelésében is alkalmazhatók. Nagyobb lehetőség nyílik azonban az általános pedagógia módszereinek közvetlen alkalmazására, a nevelőotthoni nevelés módszertanának adaptálására. A cselekvés szabályozása, az egyes tevékenységi formák gyakoroltatása, mások tiltása igen lényeges, de a módszereket, a követelést, a meggyőzést, a gyakorlást, az ellenőrzést, az értékelést, a jutalmazást és a büntetést úgy kell kiválasztani, hogy legalább modellszerűen a valóságos életviszonyokhoz igazodjanak. A módszerek kombinálása mellett az öntevékeny szervezetek és a felnőttkorú elítéltek bevonásának is jelentős szerepe van.

A fiatalok elítéltek személyisége általában gyengén fejlett, neveltségi szintjük alacsony, szocializációs folyamatuk sérült. Az átlagos népességhez képest magas a kóros személyiségzavarban szenvedők aránya. Ezért módszertani repertoárunkban helyet kell kapniuk a gyógypedagógiától átvett korrekciós, kompenzáló módszereknek, a pszichológiai ihletésű terápiás eljárásoknak. A kriminálpedagógia egyes terápiás effektusokat azokban az esetekben is jól felhasználhat, amikor terápiás beavatkozásra még nincs szükség.

A nevelés hatékonyságának mérése a fiatalok esetében sem megoldott. A nevelés hatékonysága ugyanis nem választható el az egész büntető-felelősségrevonási eljárás, valamint a végrehajtást követő utógondozás hatékonyságától. Az eljárás egyes szakaszaiban félerősíthetjük, de le is rombolhatjuk a más szakaszokban elért eredményeket. Mindez még összetettebbé válik, ha a bűnözést mint társadalmi tömegjelenséget, a bűnözés elleni harcot pedig mint társadalmi feladatot szemléljük.

A fiatalok elítéltek nevelését nem jellemezhetjük egzakt hatékonysági mutatóval. A visszaesés mértéke, a végrehajtás alatt kialakuló beilleszkedési szándék csak utal a hatékonyságra. A visszaesési adatok nem pontosak, a beilleszkedési szándék mérése megbízhatatlan. Az elítéltekre ható objektív és szubjektív tényezők, a fogvatartottak viselkedése, munkájuk megfigyelése, a változások regisztrálása egyaránt támpont lehet. Mindez azonban ma még nem képez megbízható jelzőrendszert.

A fiatalok fokozottan függ környezetétől, ezeket a hátrányokat a büntetés-végrehajtás nem tudja kompenzálni. A szabadulást követően egyre nehezebb a munkahely biztosítása. A negatív családi környezet és az érzelmi kapcsolatok hiánya miatt a beilleszkedés sikere sokszor bizonytalan.

A neveltségi szint fogalma, definíciójának kidolgozása, mérési módszereinek kialakítása, a hatékonyság pontosabb és rendszeresebb mérése komoly ösztönző hatással lehet az intézetben folyó nevelőmunkára, a módszerek fejlesztésére.

A fiatalok elítéltek nevelésének feltételrendszerét áttekintve megállapítható, hogy a követelmények és a lehetőségek között, különösen az elhelyezési és személyi feltételek tekintetében nagy az ellentmondás. A jogszabályok maradéktalan teljesítése csak hosszabb időszak intenzív anyagi és tartalmi fejlődésének lehet az eredménye. Ugyanakkor számos területen a lehetőségek célszerűbb kihasználásával, takarékosabb gazdálkodással, jobb szervezéssel és szakszerűbb, következetesebb munkával rövid és középtávon eredményeket érhetünk el.

A nevelés fejlesztése

A fejlesztési feladatok pontosabb megfogalmazásához ismernünk kell a bűnözés terjedelmére és tartalmára vonatkozó prognózisokat.

A bűnözés terjedelmében, az ismertté vált bűncselekmények számának alakulásában hosszú távon nem számolunk jelentősebb növekedéssel. Rövid és középtávon azonban a fiatalok elítéltek számának további emelkedése várható. Egyrészt a következő években jelentős demográfiai hullám éri el a büntethetőség életkori határát, másrészt napjainkban erőteljesen növekszik a gyermekkori bűnözés.

A bűnözés összetételében várhatóan folytatódik a ma is megfigyelhető tendencia. Növekszik az erőszakosan elkövetett bűncselekmények száma, megjelenhetnek új bűncselekmények és elkövetési módszerek (a kábítószerrel való visszaélés, a terrorcselekmények, a szervezett, csoportos elkövetés stb.) A vagyon elleni cselekmények számának emelkedésére ugyanacsak számítani lehet.

Az *elitáltak összetétele* is tovább romlik. Emelkedik az analfabéta, a félanal-fabéta, a befejezetlen általános iskolai végzettségű, a szakképzettség nélküli, munkakerülő életmódot folytató elitáltak aránya. Várhatóan tovább fog nőni a már ma is magas arányban szereplő cigány elitáltak száma.

Emelkedik a kóros személyiségzavarban szenvedők aránya, akik speciális gyógyító-nevelésre szorulnak. Várhatóan nem csökken a bűnismétlők száma sem. Továbbra is feladatot jelent majd a rövid — egy év körüli — ítéleti időből adódó magas fluktuáció.

E prognózisok alapján a fiatalkorúak nevelésében továbbra is kitüntetett szerepe lesz az általános iskolai oktatásnak, a betanítottmunkás-képzésnek, a differenciált, illetve a gyógyító nevelés érvényesítésének. Ebből kiindulva, a már bemutatott feltételrendszerre alapozva határozhatjuk meg nevelési feladatainkat.

A nevelési koncepcióban felvázolt differenciált cél- és feladatrendszer a fiatalkorúaknál bizonyos eltérő sajátosságokkal konkretizálható. A törvényes végrehajtást és a nevelést egyaránt szolgálja a *fokok szerinti differenciálás*. A jelenleg épülő új körlet használatbavételével lehetővé válik a börtön- és a fogházfokozat markáns elkülönítése. Ennek nyomán kidolgozható lesz a fokozatok közötti különbségeket jobban érvényesítő bánásmód, napirend.

A büntetésvégrehajtási fokozatokon belül bővíteni kell a speciális biztonsági és nevelési követelményeknek megfelelő csoportosítás lehetőségeit. A fogház fokozaton belül célszerűnek látszik az első büntényesek és a bűnismétlők elkülönítése. Ki kell munkálni az egy éven aluli és a hosszabb ítéleti idejű elitáltaknál is a differenciált cél- és feladatrendszert. A börtönfokozaton belül is indokolt a visszaesők elkülönítése, valamint az ítéleti idő szerinti differenciálás. S főleg itt kell számolni a biztonságra veszélyes elitáltak elkülönített elhelyezésével.

Mindkét fokozatnál ki kell szűrni a gyógyító-nevelésre szorulókat és részükre speciális programot, napirendet és terápiás kezelést kell biztosítani. Továbbra is indokolt a befogadási eljárás, illetve a megfigyelés alatt álló személy elkülönítése. A felsorolt csoportképzési szempontok határozzák meg a nagyobb csoportok kialakításának kritériumait. Ezt finomítja tovább a pedagógiai szempontokat jobban figyelembe vevő személyiség szerinti osztályozás. A személyiségjellemzők közül alapvető besorolási kritérium az intelligencia foka, az agresszivitás és a szocializáltság mértéke. Az így kialakuló alcsoportok révén hatékonyabb nevelési programokat, módszereket lehet kidolgozni.

Ez a fajta differenciálási modell nem jelenti abszolút homogén csoportok kialakítását, hanem csupán homogén alcsoportok elkülönítését pedagógiai szempontból heterogén csoportban. Itt már nagyobb mértékben figyelembe vehető az elitáltak informális csoportképzési folyamata.

Amennyiben az elhelyezési feltételek lehetővé teszik a fiatalkorú lányok visszahelyezését az intézetbe, úgy náluk is törekedni kell a fent vázolt differenciálásra. Alacsonyabb létszámuk miatt a fiúkéhoz hasonló sokszempontú differenciálás technikailag körülményes nem valósítható meg. A fokozatok szerinti elkülönítést és a gyógyító-nevelést azért meg kell oldani.

A jövőben is szükség lesz arra, hogy részben a fiatalkorúak nevelésébe bevont, részben a speciális szakfeladatok ellátására visszatartott felnőttkori elitáltak is töltsék büntetésüket az intézetben. Az előbbieket azonos fokozatú fiatalkorúak között, az utóbbiakat pedig külön körletrészen helyezzük el.

A nevelés fejlesztésének fő irányai

Az elitáltak *műveltségét*, tudásszintjét emelni kell. A fő figyelmet a fiatalkorúaknál az általános iskolai és a szakirányú képzésre fordítjuk. Törekszünk az *általános iskolai oktatásban* az iskolára kötelezettek teljes beiskolázására, a tanul-

mányi munka színvonalának emelésére és az oktató-nevelő munka jobb összehangolására.

Meg fogjuk vizsgálni a középiskolai oktatás újbóli beindításának lehetőségét, elsősorban azok körében, akiket 21. életévük után visszatartottak. Fokozatosan meg kell oldanunk a gyógypedagógiai oktatás személyi, tárgyi, szervezeti feltételeit és az oktatásra szorulóknak képzését. Bővítendőek az elítéltek *közművelődését* szolgáló szervezeti formák. A könyvtári és ismeretterjesztő munkának, a tömegkommunikációs eszközök programjának szervesen be kell épülniük az elítéltekre irányuló tudatos nevelési hatások rendszerébe.

A szabad idő célszerűbb, irányítottabb felhasználása érdekében különös figyelmet kell fordítani a kulturált szórakozás iránti igény felkeltésére, a művelődési szokások kialakítására. Ehhez nagyobb mértékben fel kell használni az ifjúsági kultúra (popzene stb.) egyes progresszív elemeit. Szélesíteni kell az *öntevékeny szervezetek* szerepét az alternatív szabadidő-programok kialakításában. Bővíteni kell a szakköri tevékenységet. Tudatosabbá és programozottá kell tenni az elítéltek világnézeti, politikai, hazafias, internacionalista és honvédelmi nevelését, valamint koncentrálni kell a testi nevelésre, az egészség védelmére.

Az *egyéni nevelés* fejlesztése kiemelt feladat a fiataloknál. Rendszeresen támogatni kell őket problémáik megoldásában. A megismerésüket alaposabbá, sokoldalúbbá kell tenni, hogy realisabb nevelési tervek fogalmazódjanak meg. Ugyanakkor módszereket kell kidolgozni a neveltségi szint meghatározására. A befogadási időszak komplex programjait is felül kell vizsgálni.

Erősíteni kell a *közösségi nevelést*, kimunkálva ennek intézeti programját. Rendszeresebbé kell tenni az aktuális kiscsoportos foglalkozásokat. A gyógyító-nevelésre szoruló fiatalokat illetően ki kell dolgozni a helyi diagnosztizálás módját, és ki kell alakítani a beutalás és elhelyezés szakszerű, törvényes gyakorlatát. A pszicho- és szocioterápiás módszerek differenciált alkalmazásával elő kell segíteni a krízishelyzetek megelőzését és a tervszerű személyiségformálást. A nevelői állományt fel kell készíteni arra, hogy továbbképzésük keretében elsajátítsák az alapvető terápiás módszereket, hogy alkalmazni tudják ezeket saját csoportjuknál.

Ki kell dolgozni és a gyakorlatban is alkalmazni kell a fiatalok nevelési rendszerébe illeszkedő öntevékeny szervezet formáit, amellyel kapcsolatban követelmény, hogy szoros nevelői irányítás, ellenőrzés alatt működjenek.

A *nevelés tárgyi feltételeinek fejlesztésével* kapcsolatban a legfőbb feladat határidőre befejezni az új körlet építését és berendezését. Erre külön anyagi tervet kell készíteni. Ugyancsak meg kell tervezni az új, 400 személyes körlet elhelyezési programját, figyelembe véve a differenciálás szempontjait. Az új körlet használatbavétele után következhet a régi körletek felújítása és átalakítása, valamint az iskolai kapacitás bővítése, a tantermek számának növelése.

Meg kell vizsgálni a tárgyi feltételek fejlesztésére szolgáló költségvetési és vállalati pénzeszközök célszerűbb felhasználásának lehetőségeit. Fejlesztve a nevelés-oktatás technikai segédeszközait, az audiovizuális felszereléseket stb. Az új körleten korszerű házi stúdiót kell létesíteni.

Ami a *személyi feltételeket* illeti, növelni kell a nevelők és felügyelők létszámát a központi keretből és megfelelő képzettségű, rátermett káderekből belső átcsoportosítás útján is. Szakmailag indokolt, hogy egy nevelőre hosszabb távon fogházban 40-50, börtönben, gyógyító-nevelő csoportnál legfeljebb 20-30 fiatal korú jusson.

Az általános iskolai oktatás fejlesztése főhivatásban ezzel foglalkozó 5-6 tanár beállítását igényli. A személyi feltételek fejlesztését pedig rendszeres továbbképzéssel oldjuk meg, azaz emeljük a nevelők, valamint az elítéltekkel közvetlenül foglalkozó állomány pedagógiai ismereteinek színvonalát.

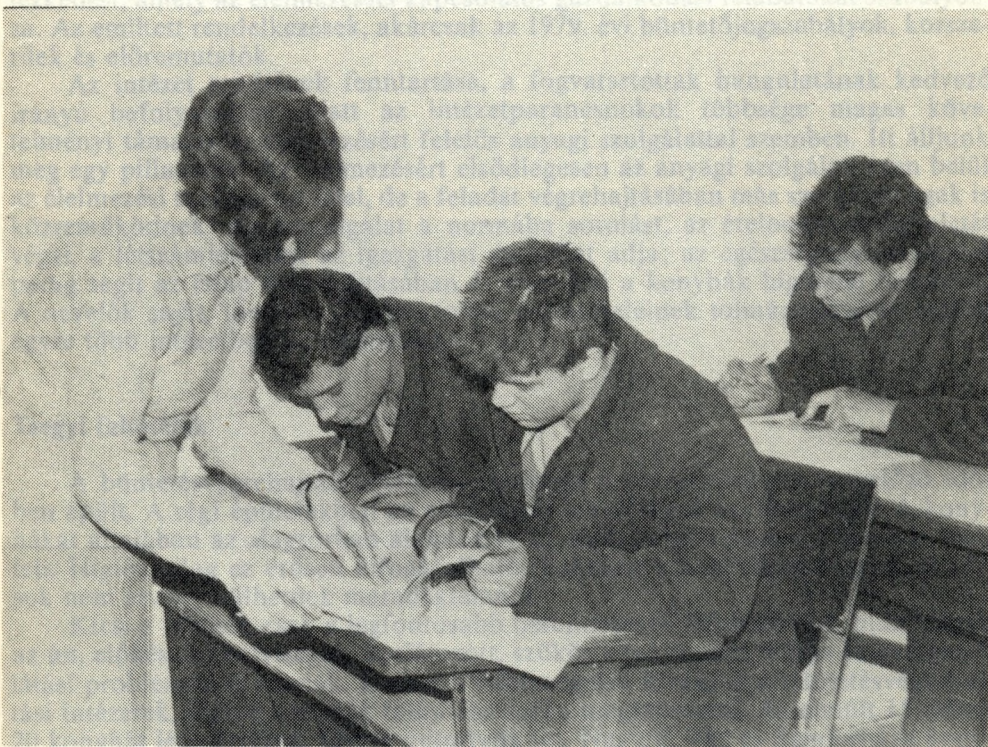
A csoportvezető nevelői rendszer fenntartásával és erősítésével a nevelők önállóságát, kezdeményezőképességét akarjuk növelni. Az intézetben belül szakmai fórumot teremtünk az új elképzelések, tapasztalatok hasznosítására, ugyanakkor ehhez kapcsolódó ösztönzési rendszert dolgozunk ki.

A *munkáltatás* fejlesztésével kapcsolatban tovább bővítjük a foglalkoztatottak létszámát. Az épülő új üzemcsarnok elkészültével a munkaképes elítéltek csaknem teljes foglalkoztatását megvalósítjuk. Igyekezünk kialakítani és a gyakorlatban is bevezetni az elítéltek teljesítményéhez szorosabban kapcsolódó, nevelésüket jobban szolgáló ösztönzőbb érdekeltégi rendszert.

Az elítéltek összetételéhez mérten a vállalati profilnak megfelelően szélesítjük a betanítottmunkás-képzést. A csökkent munkaképességű elítéltek fizikai és szellemi állapotának megfelelő terápiás foglalkoztatást is előbb-utóbb meg kell oldanunk, úgyszintén a fiatalok munkáltatását is. A foglalkoztatás szerkesztését megfelelőnek tartjuk, nem indokolt lényeges változtatás.

Az új körlet használatbavételével összefüggésben felülvizsgáljuk a *nevelés szervezeti rendszerét* is. Az intézet egész testületének a nevelés érdekében kell tevékenykednie. Ezt a körlet mint szervezeti alapegység megerősítése, illetve az elítéltekkel közvetlenül nem foglalkozó szakterületek hatékonyabb bevonása útján lehet elérni. A belső élet alakításánál a speciális eltérések megsértése nélkül jobban figyelembe kell venni a társadalomban érvényesülő elveket, életszerűsége kell törekedni.

A *társadalmi kapcsolatok fejlesztése* érdekében erősítjük együttműködésünket az elítéltek nevelésében érintett állami és társadalmi szervekkel. Igyekezünk

hája minden igényt kielégít

Tanulással a beilleszkedésért

még jobb munkakapcsolatot kialakítani a bírósággal, ügyészséggel, rendőrséggel, valamint a tanácsi és bírósági pártfogókkal. Szándékunkban áll bővíteni összeköttetéseinket a szabadulókat befogadó munkáltatókkal. Az utógondozás előkészítésének intézeti koordinálása érdekében rögzíteni kell az intézeti utógondozó személyét és szerepét.

A nevelés elméletének fejlesztéséhez hozzájárulnak a fiatalkorúak nevelésében szerzett tapasztalatok elméleti általánosítása révén a tudományos kutatások és a pedagógiai kísérletek is. Ezért támogatjuk a külső és belső publikációs tevékenységet. Az elemző munka színvonalának emelése érdekében korszerű, belső információs rendszert hozunk létre.

A fiatalkorú elítéltek nevelése a büntetésvégrehajtási nevelés egészével szoros egységben változik, noha sajátos vonásai miatt relatív önállósággal is bír. A büntetésvégrehajtási nevelés általános tapasztalatait ki kell egészíteni a fiatalkorúak összetételére, életkori sajátosságaira visszavezethető benyomásainkkal, továbbá azokkal az elméleti és módszertani ismeretekkel, amelyeket más fiatalok nevelésével foglalkozó intézményektől átvehetünk.

Természetesen a fiatalkorú elítéltek nevelésének fejlesztésére kialakított koncepció is rugalmas, a változó körülmények és feltételek időnként indokoltta tehetik felülvizsgálatát és korrekcióját. A központilag kidolgozott nevelési koncepcióval együtt azonban hosszabb időre vezérfonalul szolgál.

Vincze Tamás